

Ústav romanistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích
Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Frazémy obsahující lexém *nariz/nos*

Autorka práce: Anna Bartušková

Vedoucí práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Bakalářská práce Anny Bartuškové se zabývá translatologickou analýzou frazeologismů, respektive somatismů obsahujících lexém *nariz/nos*, a to na základě literárních dat získaných z paralelního korpusu InterCorp. Jejím cílem je zmapování daného typu frazémů, popis jejich významu a identifikace aplikovaných překladatelských postupů (např. s. 62). Je třeba ocenit, že se jedná o práci velmi vyspělou, která hloubkou prezentovaných poznatků odpovídá spíše kvalifikační práci diplomové. V kontextu rozvoje strojového překladu je práce přínosná zejména v tom, že naopak komentuje „řemeslná“ překladatelská řešení a upozorňuje tak na to, že tentýž frazém výchozího jazyka nemůže být paušálně překládán jediným způsobem do jazyka cílového.

Text tradičně sestává z části teoretické (s. 2–16) a praktické (s. 17–55), je logicky strukturován a tematicky koherentní. V teoretickém bloku se autorka nejprve systematicky vypořádala s definováním pojmů souvisejících s *frazeologií* a *idiomatikou* (kap. 1–4), a to jak z perspektivy české (Čermák, Filipec), tak i španělské (Corpas Pastor). Reflektování české i španělské optiky je funkční a koresponduje s kontrastivním přístupem práce. Další pasáž (kap. 5) se věnuje klasifikaci postupů pro překlad *unidades fraseológicas* na pozadí článku Gutiérreze Rubia „Tauromaquia en traducción: Motivación fraseológica y estrategias traductológicas (español-checo)“, která poskytuje vhodný odrazový můstek pro budoucí analýzy (*UF idénticas, semiidénticas, equivalentes, aparentes, calcos fraseológicos, paráfrasis, otros*). K teoretickým východiskům nemám výhrad a kladně hodnotím i to, že jsou rekapitulovány formou přehledné syntézy (kap. 6).

Kapitoly 7–10 tvoří praktickou část, která logicky navazuje na předchozí blok. Vhodné je zařazení vstupní kapitoly o zvolené metodologii, díky které čtenář ví, že selekce zkoumaných frazeologických jednotek se opírá o relevantní slovníkové zdroje (pro španělštinu slovníky RAE, Instituto Cervantes, Cantera a Gomis Blanco, pro češtinu Čermák, Hronek a Machač, příp. Dubský či Lingea pro oba jazyky). S jejich pomocí je v kapitole 8 poskytnut sémantický výklad třinácti španělských a čtrnácti českých somatismů obsahujících lexém *nariz/nos*, u nichž jsou následně, na základě konkrétních výskytů excerpovaných z korpusu InterCorp v15 – Spanish a InterCorp v15 – Czech, analyzovány a klasifikovány překladatelské postupy (kap. 9). Závěrečná kapitola (kap. 10) graficky dokládá, že nejčastěji voleným postupem pro překlad španělských frazémů do češtiny je *UF idéntica* zastoupená 70 %, zatímco při překladu v opačném směru převládá *paráfrasis* zastoupená 42 % (s. 53–54). Takovou míru překladu formou opisu považuje autorka za překvapivou a pro beletrii to tak skutečně lze vnímat. V tomto směru nemám k vyhodnocení výsledků připomínek.

Jak autorka práce sama uznává tím, že sdružuje kategorie *calco* a *semicalco*, případně *paráfrasis* a *paráfrasis metafórica*, ne vždy je možné zcela spolehlivě určit typ překladatelského řešení. V tomto duchu bychom mohli polemizovat o příkladu 12 na s. 50 (viz i otázka 3 níže), či na s. 44 bychom mohli rozvažovat nad tím, zda lze převod z českého *rovňou za nose* na španělské *siempre derecho* označit za kalk (zde pouze upozorním, že – nejen v latinskoamerické španělštině – je výraz *derecho* běžně používán i ve smyslu *directo*, nejedná se tedy o nesprávný překlad, viz i RAE). Zdrženlivější bych také byla při vyhodnocení překladu obratu *nabulíkovat něco na nos za dar el gato por liebre* jako nevhodného (s. 46), jelikož obzvláště beletrie podporuje kreativní překladová řešení a překlad frazému za frazém (byť významově vzdálenější) bývá vítán. Jinak je ale analýza velmi důsledná, chybovost minimální.

Již v úvodu jsem uvedla, že práci jako celek považuji za velmi přínosnou s ohledem na podrobnou translatologickou analýzu autentických řemeslných překladů daných somatismů, jejichž přehled může sloužit jako solidní referenční zdroj nejen pro studentské překlady. Přesto mám na diplomandku doplňující otázky, jež mohou posloužit jako opora pro obhajobu:

1. Na s. 20 je pro španělský příklad *Hacía un calor de narices* uveden překlad *Byla obrovská zima*. Je tento převod adekvátní?
2. U překladu českého frazému na s. 47–48 *nejít někomu něco pod nos* se objevuje španělská parafráze *ni no lo/la oler*. Ta by naopak mohla být do češtiny převedena velmi podobným obratem. Jakým?
3. Opravdu bychom na s. 50 u překladu českého frazému *propít/prochlastat nos mezi očima* identifikovali překladatelská řešení *por poco vender su propia nariz para beber*, popř. *gastarse en bebida sus propias narices* jako parafrázi? Nezůstává struktura ve výchozím i cílovém jazyce do značné míry zachována?

Po formální stránce místy mírně ruší drobné nedotaženosti, které zlehka ubírají na výsledném dojmu jinak precizní práce (např. některé nenaformátované odstavce, zaměňování pomlček a spojovníků u číselných rozsahů, překlady či chyby nejen v interpunkci, konkrétně např. s. 4 – napříč **většině skupin*, s. 18 – *podle kritérií *vycházející z klasifikace, výsledky *Gutiérrez Rubia*, s. 42 – **Celkem jsme*, s. 59 – **idiotismos*), důkladnější revizi by rovněž zasluhovalo španělské resumé (s. 57–58: **parafrásis, compensación *o omisión, *varios fuentes, *filter para trabajar*, aj.). Jinak je práce psána čtivě, příklady a výsledky jsou zachyceny v přehledných tabulkách a grafech, pouze na s. 28 a 45 bylo opomenuto uvedení autora, resp. roku překladu.

Závěr: I přes uvedené výtky formálního rázu se domnívám, že práce Anny Bartuškové je velmi zdařilá a nad rámec splňuje požadavky kladené na tento typ prací. Diplomandka prokázala schopnost svědomitě a systematicky pracovat, syntetizovat teoretické poznatky, aplikovat je v praxi a poradit si s poměrně rozsáhlým vzorkem jazykového materiálu. Její práci doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím známkou **výborně** s tím, že výsledné hodnocení bude stanoveno na základě obhajoby.

V Českých Budějovicích dne 30. května 2023

Mgr. Markéta Šmídová, Ph.D.